7. Ливак Е.Н. Компьютерные уроки по математике // Технообраз 2001: Материалы III Междунар. науч. конф. «Технологии непрерывного образования и творческого саморазвития личности» 15-16 мая 2001г.: В 3 ч. – Ч. 3. – Гродно, Беларусь, 2001. - С.80-82.

8. Мазараки А.А. Реструктуризация учебного процесса на основе инновационных образовательных технологий // Наука и образование на пороге III тысячелетия = The Science and Education on the Threshold of the 3rd Millennium: Тезисы докладов Междунар. конгресса (г. Минск, 3-6 октября 2000г.): В 2 кн. - Кн. 2. - Мн., 2000, с.211.

9. Николаев Е.А. Технология использования школьного сайта в очном обучении/ Е.А. Николаев // Технообраз 2001: Материалы III Междунар. науч. конф. «Технологии непрерывного образования и творческого саморазвития личности» 15-16 мая 2001г. В 3 частях. Часть 3. – Гродно, Беларусь, 2001, с.102-104.

10. Олевська Ю.Б. Навчально-контролююча програма з хімії до теми «Окисно-відновні процеси»/ Ю.Б.Олевська, В.М.Плахотнік, С.М.Слизький // Комп'ютерні програми навчального призначення з хімії: Тези доповідей І Української науково-метод. конф. 19-21 квітня 1995 р. – Донецьк: ДонГУ, 1995. - С. 22.

11. Олевська Ю.Б., Плахотнік В.М. Навчання студентів роботі з реальними даними з екології на основі програмного комплексу «ЕКОТРАНС»/ Ю.Б.Олевська, В.М. Плахотнік // Комп'ютерні програми навчального призначення з хімії: Тези доповідей ІІ Укр. наук.-метод. конф. 17-19 вересня 1996 р. - Донецьк: ДонГУ, 1996. - С. 45.

12. Діагностичний інструментарій психолога / Упоряд. Т. Гончаренко – К.: Шкільний світ, 2008. - 128 с.

13. Соколова Л.Е. Влияние информационного пространства на формирование творческой личности // Высшее образование в XXI веке: Информация – Коммуникация – Мультимедиа: Материалы 10-й юбилейн. междунар. науч.-метод. конф. 17-19 сентября 2003г. – Севастополь, 2003. - С.67-71.

УДК 374.7

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ (ДРУГА ПОЛ. XX – ПОЧ.XXI СТ.)

Фольварочний І.В., к. пед. н., доцент, докторант

Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих, м.Київ

У статті акцентується на тому, що освіта дорослих в Україні залежить від створення відповідних об'єктивних передумов демократизації всієї системи освіти та гуманізації навчального процесу, а також врахування світових закономірностей розвитку теорії і практики у цій сфері.

Ключові слова: тенденції розвитку освіти дорослих, порівняльна педагогіка

Фольварочный И.В. ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ ВЗРОСЛЫХ(вторая пол.XX – нач.XXI века)/ Институт педагогического образования взрослых,Украина .

В статье акцентируется на том, что образование взрослых в Украине зависит от создания соответствующих объективных предпосылок демократизации всей системы образования и гуманизации учебного процесса, а также учета мировых закономерностей развития теории и практики образования в этой сфере.

Ключевые слова: тенденции развития образования взрослых, сравнительная педагогика

Folvarochnyi I.V. HISTORICAL-EDUCATIONAL TRENDS IN ADULT EDUCATION/ Institute of educational science and adult education, Ukraine.

The author of the article pays much attention on effective function of the national politics up to national educational system in Ukraine, which depends on specifics up to national educational system which depends on specific background of democratization of education system. Also the humaniztion of studying process in being nighlighted within the importance of worldwide theories and practice of adult education.

Key words: trends in adult education development, comparative education

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Недооцінка ролі освіти дорослих, недостатня наукова обгрунтованість освітньої політики загалом, застаріла нормативно-правова база та інерційність освітнього мислення призвели до того, що освіта

дорослих у державах СНД та Україні почала помітно відставати від практики технологічно розвинених країн.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз світових тенденцій розвитку освіти дорослих дозволяє виділити напрямки наукових досліджень у цій сфері, визначити напрямки розвитку національних систем освіти на засадах розв'язання суперечностей між глобальним та локальним, між посиленням уніфікації та збереженням національної ідентичності (С.Болтівець, Т.Десятов, І.Зязюн, В.Кудін, В.Кремень, Л.Лук'янова, Н.Ничкало, Л.Сігаєва, С.Сисоєва, О.Сухомлинська, Г.Філіпчук та ін.). Протягом століть Європа була центром розвитку освіти й виховання, експериментального пошуку нових підходів у освіті. З цієї точки зору науковий інтерес представляють дослідження К.Гранта. Вдале поєднання історичного й теоретичного аналізу освіти дорослих спостерігається, зокрема, у дослідженні Х.Мартінеза, П.Джарвіса та багатьох ін.

Теоретичний аналіз загальносвітових тенденцій становлення і розвитку освіти дорослих має значний інтерес для вітчизняної науки в контексті стратегії інтеграції національної освіти в світовий освітній процес, з метою пошуку шляхів вирішення існуючих проблем, що стоять перед педагогічним співтовариством.

Розвиток національної системи освіти дорослих має багато напрямків:
1) збільшення різноманітності змісту, видів і форм освітніх послуг;
2) розширення вікових меж;
3) посилення ролі вузів;
4) створення корпоративних університетів „всередині" великих компаній;
5) зростання уваги до освітніх потреб літніх людей, осіб „третього" й „четвертого" віку;
6) перехід відповідальності від держави і фірм до особистої відповідальності за свою освіту дорослої людини та ін.

Разом з тим, історико-педагогічні тенденції розвитку освіти дорослих не охарактеризовані, а тому цей аспект потребує відповідного наукового аналізу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб на основі історико-педагогічного аналізу охарактеризувати тенденції розвитку освіти дорослих у країнах ЄС у другій половині ХХ – на поч.ХХІ ст.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На кожному історичному етапі освіта дорослих відігравала свою роль, а зміст і контингент учнів у сфері освіти дорослих залежали від рівня розвитку суспільства. Так, протягом 1949 – 1997 рр. було підготовлено і проведено п'ять міжнародних конференцій з питань освіти дорослих (Данія, Ельсінор, 1949 р.; Канада, Монреаль, 1960 р.; Японія, Токіо, 1972 р.; Франція, Париж, 1985 р.; Німеччина, Гамбург, 1997 р.).

Важливою подією для розвитку освіти дорослих стало ухвалення Генеральною конференцією ЮНЕСКО в Найробі в 1976 році Рекомендацій про розвиток освіти дорослих, де вперше було дано визначення поняття „освіта дорослих". Освіта дорослих - один з найважливіших чинників дії на життєдіяльність соціуму, всі його структурні елементи. Вона є механізмом регулювання соціальної поведінки, засобом соціального контролю, інструментом стабілізації соціокультурної ситуації. У контексті міжнаціональних проблем освіта дорослих стає найважливішим цивілізованим чинником гармонізації міжнаціональних і міждержавних відносин. Історико-педагогічний аналіз свідчить, що ще в 1919 р. було засновано Світову Асоціацію з питань освіти дорослих у Лондоні, яка функціонувала до початку Другої світової війни. Починаючи із 1949 року ЮНЕСКО актуалізує проблематику розвитку міжнародного руху в сфері освіти дорослих. В Ельсінорі (Данія, 1949 р.), в Монреалі (Канада, 1960 р.), у Токіо (Японія, 1972 рік), у Парижі (Франція, 1985 р.) й у Гамбурзі (Німеччина, 1997 р.) було проведено міжнародні симпозіуми з питань освіти дорослих. На VI Міжнародній конференції в Бразилії, що має відбутися в грудні 2009 року, експерти ЮНЕСКО запланували затвердити постанову про збільшення фінансування та підвищення рівня урядової відповідальності за освіту дорослих.

Аналіз наукової роботи у сфері освіти дорослих дозволяє назвати найбільш плідними в цій сфері 60-70-ті роки ХХ століття. Про це свідчить і систематизація наукових джерел у цій сфері. Концепція освіти дорослих („adult education") сформувалась як самостійний науковий напрямок у 70-ті роки ХХ століття. Це – одна з дискусійних сфер у західній андрагогіці, що пояснюється специфікою загальнокультурного й освітнього контексту різних країн та неоднозначністю трактування категорії дорослої людини.

Характерна тенденція історичних змін кінця ХХ - початку ХХІ ст. в освіті дорослих – її змістовне та організаційне відособлення, що посилюється шляхом розширення мережі спеціалізованих установ,

призначених виключно для дорослого населення, у різноманітті пропонованих ними програм. Поява багатофункціональної дослідницької мережі в сфері освіти дорослих спонукає до розвитку порівняльної методології досліджень у цій сфері. З причин міждисциплінарного характеру теорія порівняльних досліджень у сфері освіти дорослих довгий час не мала власної методології і змушена була запозичувати її з інших наукових дисциплін. Зростаюча роль співпраці фахівців різних країн у сфері освіти дорослих вимагає ретельного осмислення цього досвіду.

У 20-30-ті роки минулого століття в Сполучених Штатах Америки, а потім у європейських країнах - Англії, Німеччині, Франції, Швеції широкого розповсюдження набув рух наукового управління освітою під впливом класичної теорії управління - праць Ф.Тейлора, А.Файоля та їхніх послідовників.

У 50-70-ті роки популярним стає підхід до управління освітою з позиції використання комплексу соціальних наук - соціології, психології, філософії. Цьому сприяло створення в 50-60-х роках у Сполучених Штатах Америки національних структур і організації управління освітою. Так, у 1947 р. було створено Національну конференцію професорів з управління освітою, в 1950 р. - кооперативну програму з управлінню освітою, в 1956 р.- університетську раду з управління освітою.

У кінці 80-х і на початку 90-х років XX століття були опубліковані теоретичні праці, спрямовані на розвиток теорії управління освітою, популяризацію досвіду для практичних працівників, які склали методологічну, теоретичну й методичну основу теорії управління освітою.

На початку XXI ст. зросла активність громадських інститутів (організацій, асоціацій) ЄС у сфері міжнародного співробітництва, удосконалення теорії і практики освіти дорослих. Особливе значення відводиться аналізу європейської соціальної політики, а також специфічним геополітичним проблемам ЄС. Акцентується увага на значенні міжнародних конференцій, узгодженій політиці ЄС у сфері розвитку та конкретизації стратегії професійної освіти. Висвітлюється європейська стратегія „освіти протягом життя", „неперервної освіти". Конкретизуються пріоритети національних стратегій розвитку освіти дорослих. Підкреслюється значення забезпечення умов стійкого розвитку національної системи освіти дорослих, забезпечення її стабільності, модернізації, узгодження стратегії України у сфері неперервної освіти з діяльністю країн ЄС. Обґрунтовується важливість розвитку міждисциплінарного підходу в теорії освіти дорослих. Визначаються актуальні завдання розвитку національної політики у сфері навчання дорослого населення.

Міжнародна конференція ЮНЕСКО з освіти дорослих є важливою платформою на міжнародному рівні для політичного діалогу і прийняття нових зобов'язань у сфері освіти дорослих. Вона є також одним з найбільших форумів, очолюваних ЮНЕСКО, з широкою участю недержавних організацій, установ системи ООН, регіональних організацій, профспілок і приватного сектора.

Зрозуміти важливість взаємодії державних та громадських інститутуцій в сфері освіти дорослих, їх актуальне значення в світовому педагогічному контексті допоможе звернення до діяльності Міжнародного товариства в сфері порівняльних досліджень в галузі освіти дорослих.

У 1960 році, на першій світовій конференції Світового Консиліуму з питань порівняльної педагогіки в Оттаві, Олександр Чартерс та Роббі Кід організували наукову групу вчених з питань міжнародних досліджень у сфері порівняльної педагогіки. У 1966 році відбулась історична конференція в місті Гемпшір (США), де було опубліковано матеріали Університету Сіракуз (США) про порівняльну освіту в сфері освіти дорослих. У 1970 році О.Чартерс організував зустрічі науковців з проблем порівняльних досліджень у сфері освіти дорослих на світовому Консиліумі з порівняльної і міжнародної Освіти в Монреалі.

На наш погляд, аналіз еволюції, яку пройшли країни Західної Європи (Великобританія, Німеччина та Франція) у другій половині XX ст. сприятиме усвідомленню важливості розвитку національної політики в галузі освіти дорослих у цих країнах.

У світовій практиці склалися багаторівневі структури урядових і неурядових організацій, що функціонують у сфері освіти дорослих:
– глобальний рівень (Міжнародна Рада з питань освіти дорослих);
– континентальний рівень (Європейська Асоціація з питань освіти дорослих);
– регіональний рівень (Північна Рада з питань освіти дорослих);
– національний рівень (Рада з питань освіти дорослих в окремо взятій країні).

Міжнародна Рада з питань освіти дорослих (ICAE), Європейська Асоціація з питань освіти дорослих (ЄАЄА), Азіатське Бюро з питань освіти дорослих (ASPBAE) та Інститут з питань Міжнародної співпраці німецької асоціації освіти дорослих (DVV) плідно працюють, досліджуючи різноманітні аспекти проблеми фінансування освіти дорослих.

Представляють особливий інтерес національні організації окремих країн у сфері освіти дорослих :

1. Національний Інститут з питань неперервної освіти дорослих у Англії та Уельсі (National Institute of Adult Continuing Education England and Wales);

2. Німецький Інститут з освіти дорослих (German Institute for Adult Education);

3. Ірландська Національна Асоціація з питань освіти дорослих (The Irish National Association of Adult Education, Dublin, Ireland);

4. Фінська Асоціація з питань освіти дорослих (Finnish Adult Education Association, Helsinki, Finland);

5. Естонська Асоціація андрагогів (The Association of Estonian Adult Educators,Tallinn, Estonia).

У контексті сучасних завдань розвитку неперервної освіти у європейських країнах особливу роль відіграють прогностичні та порівняльно-педагогічні дослідження, спрямовані на узагальнення загальноєвропейських тенденцій розвитку національних систем освіти. Національна система неперервної освіти аналізується в контексті тенденцій міждержавного та глобального рівня. Отже, йдеться про гуманізацію й демократизацію національної системи освіти, а також про глобальні тенденції сучасних освітніх трансформацій, впровадження сучасних інформаційних технологій навчання, сучасні виміри якості, ефективності системи освіти дорослих, соціально-культурні чинники її розвитку, концептуальні моделі впровадження інноваційного змісту освіти тощо.

Протягом останніх років простежується позитивна тенденція – проблема професійної культури фахівців аналізується на міждисциплінарному рівні, в контексті категорій філософії, історії неперервної професійної освіти, культурології, андрагогіки, дидактики професійної школи, методик викладання спеціальних дисциплін та виробничого навчання, професійного навчання безробітних. Проблема формування особистості та професійної культури майбутніх фахівців, їх конкурентоспроможності, адаптації випускників в умовах ринку праці – проблематика освіти дорослих.

Водночас зазначимо, що системний аналіз світового та вітчизняного досвіду освіти дорослих неможливо та недоцільно здійснювати шляхом механічного перенесення зарубіжної моделі освіти, оскільки „до вітчизняних концепцій, моделей та методик необхідно йти власним шляхом, із послідовним, науково обгрунтованим урахуванням національних традицій, конкретних умов і можливостей, а також світових тенденцій, що відповідають потребам розв’язання глобальних проблем людства” [2, с. 28-57].

Загальносвітова тенденція до збільшення людей літнього, пенсійного віку свідчить про необхідність розвитку освіти дорослих, відомої у світовій практиці як навчання осіб „третього віку”. Тим самим відкривається перспективний напрямок для навчання дорослих з метою їх неперервного самовдосконалення та самореалізації. Провідною метою освіти дорослих є формування і розвиток творчої особи, що ефективно бере активну участь у всіх сферах суспільного життя. Освіта дорослих допомагає запобігти і усунути сучасні проблеми: насильство по відношенню до жінки, вживання наркотиків, СНІД.

Освіта дорослих може стати дієвим інструментом забезпечення стабільності в суспільстві та соціальній адаптації людини в суспільному середовищі, а отже є гарантією захисту найважливіших прав людини. У зв'язку з цим важливо сприяти публікації і розповсюдженню підсумків європейських і міжнародних заходів, присвячених проблемам освіти дорослих, здійсненню заходів щодо підвищення якості освітніх послуг для дорослого населення. Згідно з поширеним уявленням освіта дорослих зводиться лише до системи підвищення кваліфікації, перепідготовки кадрів, другої вищої освіти, інших форм розвитку професійних знань людини.

Міжнародна конференція ЮНЕСКО з освіти дорослих є важливою платформою на міжнародному рівні для політичного діалогу і прийняття нових зобов'язань у сфері освіти дорослих. Вона є також одним з найбільших форумів, очолюваних ЮНЕСКО, з широкою участю недержавних організацій, установ системи ООН, регіональних організацій, профспілок і приватного сектора.

Системний аналіз різноманітних концепцій та моделей освіти дорослих, ефективності їх використання в процесі професійної освіти фахівців різноманітних спеціальностей, ефективних методів та форм навчання і підвищення кваліфікації сприятиме усвідомленню майбутніми спеціалістами важливості теоретичного забезпечення світовим досвідом навчального процесу, удосконалення вітчизняної системи неперервної освіти та освіти дорослих.

Важливість проведення фундаментальних досліджень тенденцій розвитку освіти дорослих зумовлено необхідністю розвитку національних пріоритетів у цій галузі та прогнозування стратегії розвитку системи освіти дорослих на основі вивчення міжнародного досвіду. Механізм реалізації цих завдань – у проведенні порівняльно-педагогічних, прогностичних досліджень, світових форумів, симпозіумів та конференцій.

Освіта дорослих є наймобільнішою сферою освіти. Для забезпечення її вона повинна бути відкритою, а її організаційні форми допускати практично неперервне корегування навчальних програм, планів. При

цьому важливо враховувати запити дорослих людей, їхні потреби, актуальність наукових знань та зміни, які відбулись у соціально-економічній і політичній ситуації країни. Аналіз нормативного забезпечення освіти дорослих у країнах ЄС, зокрема, в Німеччині, Великобританії, Франції, а також в Росії і Україні свідчить про впровадження спільних порівняльно-педагогічних проектів у цій сфері.

Аналіз основних напрямків Програм ЄС початку XXI ст. („Сократес", „Коменіус", „Еразмус", „Лінгва" та ін.) свідчить про ефективну міжнародну співпрацю, наукові обміни, стажування, спільні освітянські проекти ЄС та „ третіх країн". В освіті дорослих на рівні ЄС ефективно функціонує програма „Грюндтвіг".

Аналізуючи наслідки глобалізації економіки, зарубіжні аналітики дійшли висновку про життєву необхідність адекватного використовування всіх людських ресурсів. Глобальна економіка, на думку західних учених, має певний вплив на організацію і на зміст навчання. Багато учених у різних західних країн вважають, що самі освітні установи поступово стають частиною ринку, продаючи знання як товар, і все більш реорганізовуються у підприємства, зайняті маркетингом свого товару і вступаючи у конкурентну боротьбу за збут його.

Врахування потреб дорослого населення на здобуття академічної освіти спонукало до відкриття в 1970 році у Великобританії відомого в усьому світі Відкритого університету, що надало можливість отримати університетську освіту навіть тим людям, хто не має традиційно необхідних формальних підстав для вступу до вузу. Відкриті університети, що працюють тепер у багатьох країнах, допомагають широким верствам населення завершити свою освіту, отримати нову професію, розширити свою ерудицію.

Сучасне застосування інновацій у цій сфері освіти дорослих можливе з допомогою дистанційного навчання, з використанням комп'ютерних інформаційних технологій, оскільки ця сфера не може ефективно функціонувати й розвиватися без сучасного інформаційного забезпечення, що передбачає створення баз даних, забезпечення сучасною технікою інформаційних потоків, використання комп'ютерних технологій, включаючи Інтернет.

Зарубіжні науковці дійшли висновку, що під впливом соціально-економічних змін, які відбуваються в сучасному західному суспільстві, потребу щодо оновлення і поповнення своїх знань відчуває значна частина населення. На європейському рівні Міжнародний *інститутціложиттєвого навчання* ЮНЕСКО в Гамбурзі істотно впливає на формування європейської політики в освіті дорослих і надає ряд послуг національним мережам, організаціям і фахівцям у вигляді тренінгів і стипендіальних програм. Він є найбільшим центром інформації й документації, а його співробітники надають консультативну допомогу багатьом регіонам світу.

Специфіка освіти дорослих полягає, перш за все, в тому, що її контингентом є залучені у сферу зайнятості повнолітні громадяни. Звідси важливий методологічний принцип, якого необхідно дотримуватися при формуванні нормативно-правової бази: законодавство про освіту дорослих повинно регулювати відносини, пов'язані з професійною діяльністю, різними сторонами життя людини, суспільства, держави.

Освіта дорослих - складна поліфункціональна, соціально-педагогічна й соціально-культурна система, спрямована на задоволення професійно-освітніх та особистісних потреб людини. Вона включає всі види післявузівської професійної і додаткової, формальної і неформальної освіти, спрямована на збереження та розвиток загального освітнього простору. Освіта дорослих базується на теорії навчання дорослих - андрагогіці, а її науково-методичною основою є технологія навчання дорослих. Вона спирається також на концепцію вільного, „відкритого", навчання, психологію навчання дорослих, що розвивається в контексті неперервної освіти людини впродовж усього життя.

Реалізація Концепції освіти дорослих в Україні відбуватиметься протягом 2009-2014 рр. шляхом удосконалення нормативно-правової бази, організаційно-управлінських механізмів, взаємодії різних структур цієї системи. Розвиток міжнародного співробітництва у сфері освіти дорослих базується на реалізації таких ідей – інтеграції, концептуальних підходів до зближення різних термінів, їх об'єднання. Зокрема, йдеться про „неперервну освіту дорослих". Міжнародне співробітництво активізує створення загальної системи цінностей розвитку особистості, формування здібностей до самоаналізу та самовдосконалення. Міжнародне співробітництво у сфері освіти дорослих орієнтується на вирішення спільних екологічних, соціальних проблем, протидії глобальній економічній кризі.

Початок XXI століття ознаменувався перетворенням освіти дорослих у потужний чинник суспільного прогресу і розвитку особистості. Концептуальний аналіз цієї галузі потребує дослідження її в контексті історичних і сучасних тенденцій. Серед актуальних завдань – проблема дослідження теоретичних основ освіти дорослих, розробка наукових рекомендацій на основі проаналізованого досвіду.

Модернізація національної системи освіти дорослих починається з усвідомлення особливостей цієї системи. При навчанні дорослих людей важливо враховувати особливості дорослих, які мають відповідний життєвий досвід, що необхідно використовувати в процесі навчання. Зокрема, дослідники

враховують такі особливості дорослих у процесі навчання: наявність у дорослих власної мотивації до навчання, яка є детермінованою процесом навчання професійними, соціальними, побутовими й тимчасовими чинниками; наявність певних навчальних стереотипів унаслідок попереднього досвіду, які можуть сприяти чи заважати новому навчанню.

Серед навчальних методів особливої уваги заслуговують: мозкова атака, групи короткого обговорення, вивчення конкретних ситуацій, експерименти, ігрові ситуації (ділові ігри), семінари. Освіта дорослих – це мобільна сфера. Для забезпечення мобільності змісту освіти дорослих вона повинна володіти властивістю відкритої системи, а її організаційні форми повинні передбачати неперервне коригування навчальних програм, планів з урахуванням змін у соціально-економічній та політичній ситуації країни.

Необхідність оптимізації освіти дорослих зумовлена важливістю удосконалення змісту, методів та форм організації сфери післядипломного навчання, виявлення теоретико-методичних основ та психолого-педагогічних закономірностей ефективного навчання, розробки психолого-педагогічних рекомендацій для державної системи післядипломної освіти. Виконання вищезазначених завдань складно уявити без відповідної підготовки фахівців у галузі андрагогіки, ознайомлення з основами цієї галузі та досліджень у сфері забезпечення якості вищої освіти [1, с. 164-168].

Професійний успіх, зокрема, залежить від інтуїції, гнучкості, оперативності, різнобічної психолого-педагогічної підготовки, системності мислення та інших особистісних якостей, які виявляються в реалізації і розвитку корпоративної політики. Саме ці аспекти важливо враховувати в системі освіти дорослих.

Аналізуючи теоретичні основи дослідження теорії і практики освіти дорослих в контексті неперервної освіти, не можна обійти увагою і філософсько-методологічні основи аналізу освіти дорослих в контексті системи неперервної освіти – проблему освіти дорослих у філософському вимірі. Специфіка сфери та засобів освітньої діяльності, засоби андрагогічної дії, освітні здібності особистості та освітні потреби, що розвиваються (або деформуються) суспільством, потребують окремого аналізу.

Інноваційні підходи розвитку національних систем освіти дорослих мають носити стратегічний характер та узгоджуватись із національною стратегією розвитку освіти. При цьому актуальний стан національної системи освіти дорослих залежить від визначення подальших шляхів, стратегії розвитку, які мають базуватись на національних освітніх традиціях й цінностях.

Сфера освіти дорослих повинна орієнтуватися на реальні потреби її користувачів, чи споживачів, а також враховувати і прогнозувати потреби розвитку економіки, суспільства та окремої особистості через систему інформації та орієнтації населення у сфері освітніх послуг.

Розвиток освіти дорослих призвів до значних змін у сучасній освіті та до появи нових форм і видів навчання людей у різному віці, до практичної і теоретичної зміни у підходах до організації процесу навчання.

Тенденції розвитку освіти у другій половині XX століття можна визначити як шлях подолання жорсткої детермінованості за допомогою:

а) розширення меж традиційних систем освіти і перетворення освіти у сферу послуг, діючу за замовленням суб'єктів суспільного розвитку - людини і суспільства;

б) усунення різноманітних обмежень, придбання більшої „відвертості” і гнучкості;

в) демократизація та гуманізація стосунків у процесі навчання.

Інноваційні підходи розвитку національних систем освіти дорослих мають носити стратегічний характер та узгоджуватись із національною стратегією розвитку освіти. При цьому актуальний стан національної системи освіти дорослих залежить від визначення подальших шляхів, стратегії розвитку, які мають базуватись на національних освітніх традиціях й цінностях.

ВИСНОВКИ

Виявлені нові факти, висновки й рекомендації, закономірності державно-громадського розвитку національних систем неперервної освіти у країнах Європи дозволяють уточнити відомі раніше, але недостатньо досліджені питання про зв'язок громадського і державного елементів у формуванні потреби особистості навчатися протягом усього життя. Розвиток соціального партнерства виступає основою комплексного розвитку педагогічної теорії і практики в діяльності національних та міжнародних освітянських громадських організацій. Для розв’язання визначених завдань та досягнення поставленої мети необхідно використовувати загальнонаукові методи розвитку проблематики, покладеної в основу розробки стратегії розвитку країн ЄС у сфері освіти дорослих:

- проблемно-порівняльний – з метою надання характеристики освітніх реформ, запроваджених у країнах Європи у досліджуваний період, з’ясування суперечностей;

- системний - для з'ясування мети, завдань, результатів зв'язків у діяльності освітніх національних систем освіти дорослих у процесі запровадження різноманітних реформ.

Узагальнення наукових розвідок, присвячених проблематиці освіти дорослих, свідчить про національну спрямованість наукової роботи, характеристику національних нормативних актів та організаційно-педагогічних передумов розвитку освіти дорослих. Водночас слід зауважити, що просвітницька діяльність європейських громадських організацій не висвітлювалась.

Актуальними відзначені проблеми, що торкалися розвитку національної системи освіти дорослих, науковий супровід визнання та сертифікації формальної, неформальної, інформальної освіти дорослих, критеріїв потреб, планування, контролю звітності, створення державних центрів, кафедр андрагогіки в закладах освіти України.

Сучасна методика навчання дорослих враховує основи педагогічних та андрагогічних моделей навчання, підкреслюючи характеристики дорослих, знайомить з різними методами викладання для дорослих, характеризує процес підготовки навчальних моделей для дорослих слухачів, використовуючи андрагогічні моделі. На наш погляд, важливе значення має врахування особливостей дорослої людини - її більшу цілеспрямованість, відповідний життєвий та навчальний досвід.

В історичному розвитку освіти дорослих простежуються такі основні тенденції:

- розширення соціальних функцій та наповнення апробованих новим змістом;

- різноманіття напрямків та форм освітньої діяльності;

- розширення спектра і загальне урізноманітнення завдань;

- динамічні зміни в змісті та структурі;

- соціальна неоднозначність контингенту в сфері освіти дорослих (інваліди, безробітні, мігранти);

- зміна структури та загальне зростання чисельності освітніх установ, призначених виключно для дорослого населення;

- організаційне відособлення від системи так званої „класичної" освіти (навчальних закладів для дітей та юнацтва);

- загальне збільшення контингенту та зміни в його структурі;

- становлення історично нової дидактичної системи (андрагогіки).

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Потребують подальшого порівняльно-педагогічного аналізу наступні проблеми у сфері освіти дорослих:

- філософсько-методологічне забезпечення розвитку освіти дорослих у глобальному та національному вимірі;
- розвиток теорії й практики освіти дорослих;
- удосконалення теорії і практики освіти дорослих в системі неперервної освіти;
- аналіз досліджень теорії і практики освіти дорослих в умовах постіндустріального суспільства;
- філософсько-методологічні основи аналізу освіти дорослих в кінці XX – на початку XXI ст.;
- проблематика системного підходу в реалізації теорії і практики освіти дорослих;
- чинники підвищення ефективності системи неперервної освіти дорослих;
- питання теорії і практики освіти дорослих в реалізації системи неперервної освіти кінця XX – поч. XXI століття;
- глобальні проблеми удосконалення змісту, методів і форм організації неперервної освіти дорослих;
- розвиток національних традицій в сфері неперервної освіти, ціннісні орієнтації дорослої людини як передумови системної реалізації неперервної освіти;
- проблема пошуку сенсу життя і професійної самореалізації в системі освіти дорослих;
- психологічні основи впливу самоосвіти на розвиток людини в системі неперервної освіти;
- проблемні аспекти особистісної та фахової самореалізації в процесі неперервної самоосвіти;
- соціально-історична необхідність реалізації неперервної освіти дорослих в умовах інформаційного суспільства;
- модернізація вітчизняної теорії і практики освіти дорослих в системі неперервної освіти;
- перспективні проблеми розвитку вітчизняної теорії і практики освіти дорослих в системі неперервної освіти України;

– теоретико-педагогічні аспекти шляхів удосконалення освіти дорослих України в контексті євроінтеграційної стратегії та ін.

В різних країнах світу освіті дорослих відводиться важлива роль у забезпеченні стійкого прогресу розвитку особистості та суспільства. Національно-орієнтовані реформи розвитку освіти дорослих є невід'ємною складовою загальноєвропейської політики освіти протягом життя. Саме освіта дорослих може стати одним з найважливіших пріоритетних напрямків, який відкриває перспективні можливості для вирішення як існуючих, так і майбутніх проблем розвитку освіти України XXI століття.

Отже, можна наголошувати на необхідності вирішення актуальних завдань, поставлених сьогоденням перед освітою дорослих, що неможливе без усвідомлення провідних тенденцій дослідження у цій сфері, адекватного та зацікавленого ставлення до цієї галузі з боку громадськості, фахівців та, особливо, представників різних державних установ і громадських організацій, рухів, налагодження між ними конструктивної співпраці, що є передумовою формування у суспільній свідомості відповідного ставлення до цієї проблематики, що виступає необхідною засадою розвитку концептуального бачення, пошуку науково обгрунтованих і практично орієнтованих шляхів її вирішення.

Концептуальний та системний підхід до розвитку цієї галузі потребує відповідних методологічних основ осмислення цієї сфери та її проблематики у контексті історичних та сучасних, глобальних тенденцій розвитку освіти дорослих, як складової системи неперервної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авшенюк Н.М. Забезпечення якості вищої освіти (англ.мова)/ Н.М. Авшенюк // Вісник НАУ. - 2005. - № 2 (24). – С.164 - 168.
2. Професійна освіта у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Монографія (За ред. Н.Г.Ничкало, В.О.Кудіна). – Черкаси: Вибір, 2002. – 322с.
3. Bausch U. Current trends and partnership arrangements in adult education: international conference, Reutlingen, Oct.8-10, 1999: Reutlingen, Germany; Volkshochschule Reutlingen, 1999. – 56 p.
4. Bax B. From European Bureau of Adult Education to European Association for the Education of Adults, 1953-1998: Helsinki; EAEA, Office for Information and Documentation, 1998. – 143 p.
5. Bron A. Schemmann, Michael, ed.Knowledge society, information society and adult education: trends, issues, challenges Authors and editors: Münster, Germany; Lit Verlag, 2003. – 283 p.
6. Grant C. Ladson-Billings, Gloria, ed.: Dictionary of multicultural education: Phoenix, Ariz.; Oryx Press; XXVIII, 1997. – 308 p.

УДК 37.018.32-058.862:173

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ-СИРІТ В УМОВАХ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

Хархан Г. Д., аспірант

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

У даній статті виділено особливості підготовки дітей-сиріт в умовах інтернатного закладу до сімейного життя на сучасному етапі розвитку українського суспільства, а саме: особливості, що випливають із вікових і психофізіологічних закономірностей розвитку депривованої особистості; особливості, що визначаються специфікою інтернатного закладу; особливості, зумовлені специфікою виховного процесу в школі-інтернаті; особливості, зумовлені сучасною соціально-економічною, політичною, соціокультурною ситуацією в Україні.

Ключові слова: підготовка до сімейного життя, інтернатний заклад, діти-сироти.

Хархан Г. Д. ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ДЕТЕЙ-СИРОТ В УСЛОВИЯХ ИНТЕРНАТНОГО ЗАВЕДЕНИЯ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ / Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

В данной статье выделены особенности подготовки детей-сирот в условиях интернатного заведения к семейной жизни на современном этапе развития украинского общества, а именно: особенности, которые вытекают из возрастных и психофизиологических закономерностей развития депривированной личности; особенности, которые определяются спецификой интернатного